

Αγαπητοί γονείς,

Το βιβλίο αυτό σκοπό έχει να προσφέρει στους μικρούς μαθητές κάθε δυνατή βοήθεια στο μάθημα της Γλώσσας. Γι' αυτό κάθε μάθημα περιλαμβάνει:

- ✓ **Αναλυτική επεξεργασία του κειμένου** του Βιβλίου του Μαθητή, όπου περιέχονται:
 - το νόημα του κειμένου, το είδος και το κύριο θέμα του
 - βιογραφικά στοιχεία του δημιουργού του
 - ερμηνεία λέξεων και φράσεων του κειμένου
 - λεξιλογικός πίνακας με συνώνυμα, αντώνυμα, συγγενικά και φράσεις-παράδειγματα ενδεικτικών λέξεων του κειμένου, για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του παιδιού
 - βασικές ερωτήσεις για την κατανόηση του κειμένου με τις απαντήσεις τους
 - οι εκφραστικοί τρόποι του κειμένου (μεταφορές, παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις, εικόνες κ.λπ.).
- ✓ **Αναλυτική παρουσίαση του** εκάστοτε **γραμματικού φαινομένου**.
- ✓ **Εξήγηση και ανάπτυξη του** εκάστοτε **θέματος παραγωγής γραπτού λόγου** με πίνακες και παραδείγματα.
- ✓ **Πλήρεις απαντήσεις στις ασκήσεις** τόσο του Βιβλίου του Μαθητή όσο και του Τετραδίου Εργασιών – οι τελευταίες βρίσκονται συγκεντρωμένες στις σελ. 539-597 του βιβλίου αυτού.
- ✓ Ενδεικτικά **Κριτήρια Αξιολόγησης** σε κάθε μάθημα, καθώς και Επαναληπτικά Κριτήρια Αξιολόγησης σε κάθε ενότητα, οι απαντήσεις των οποίων δίνονται στο τέλος του βιβλίου, προκειμένου να ελέγχονται οι γνώσεις των μαθητών σχετικά με όσα διδάχτηκαν.

Τέλος, στο βιβλίο αυτό θα βρείτε σε διάφορα επιλεγμένα σημεία χαρακτηριστικές **συμβουλές για τους γονείς**, που ελπίζουμε πως θα σας βοηθήσουν, έτσι ώστε με τη σειρά σας να μπορείτε να καθοδηγήσετε καλύτερα το παιδί σας.

Αλεξάνδρα Στράτου

Περιεχόμενα

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα

Ο θαλασσοπόρος	13
Τα ψάθινα καπέλα	17
Ταξιδεύοντας με ελέφαντα.....	26
Δύο μέρες στο βουνό	41
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 1η Ενότητα	55

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Κατοικία

Το σπίτι μου	57
Το σπίτι του ποιητή Καβάφη	60
Μικρές αγγελίες	74
Κύριε, μας ενοχλείτε... ..	84
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 2η Ενότητα	94

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: 28η Οκτωβρίου

Η τελευταία Π.Α. εκατονταετία	96
Η μικρή Ελλάδα υψώνει τη φωνή της	98
Ήρθαν (Και όλα έγιναν σαν ξένα)	101

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Διατροφή

Η πολύ λαίμαργη φάλαινα που έφαγε τη θάλασσα	105
Συνταγές μαγειρικής	108
Στη διαφήμιση... όλα είναι δυνατά!	118
Η χελώνα και ο Ρεβιθάκης	135
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 4η Ενότητα	148

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: 17η Νοέμβρη

Οι τρεις μέρες	150
Εδώ Πολυτεχνείο	152
Αναμνήσεις από αυτόπτες μάρτυρες	160

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Η ζωή σε άλλους τόπους

Ποιήματα με ζωγραφιές σε μικρά παιδιά	162
Αυτόχθονες λαοί	165
Σπίτι μας είναι η γη	169

Αιολική γη	181
Τα έθνη του κόσμου – Θρησκείες	189
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 6η Ενότητα	195

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Η ζωή έξω από την πόλη

Το σκιάχτρο	197
Ολική καταστροφή στις καλλιέργειες	199
Τριάντα εννιά καφενεία και ένα κουρείο	214
Καλοκαίρι με δρεπάνι, τσουγκράνα και αμίλητο νερό!	227
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 7η Ενότητα	244

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Χριστούγεννα

Κάλαντα των Χριστουγέννων	246
Τα Χριστούγεννα του υπολογιστή	248
Το φλουρί του φτωχού.....	251
Η ιστορία της βασιλόπιτας	255
Κάλαντα των Φώτων	259

ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Συσκευές

Λιλιπούπολη	260
Οδηγίες χρήσης καφετιέρας	263
Πάμε μια βόλτα στον Γουέμπι;	274
Το μηχανήμα	283
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 9η Ενότητα	295

ΕΝΟΤΗΤΑ 10: Ατυχήματα

Η ιστορία του Ζάχου που Χαζεύει.....	297
Με λένε Σόνια	299
Δρόμο παίρνω... δρόμο αφήνω!	312
Οικιακές... παγίδες για παιδιά	327
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 10η Ενότητα.....	339

ΕΝΟΤΗΤΑ 11: Συγγενικές σχέσεις

Συνάντηση Τηλέμαχου-Οδυσσέα	341
Ώρες με τη μητέρα μου	344
Πρέπει να φανώ γενναίος	355
Μια οικογένεια ανάμεσα στις άλλες	364
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στην 11η Ενότητα	371

ΕΝΟΤΗΤΑ 12: 25η Μαρτίου

Κάτω στου Βάλτου τα χωριά	373
---------------------------------	-----

Η πολιορκία και η έξοδος του Μεσολογγίου.....	375
Ο λόγος του Κολοκοτρώνη στην Πνύκα	379

ΕΝΟΤΗΤΑ 13: Τρόποι ζωής και επαγγέλματα

Χτίστες	382
Συνεντεύξεις	385
Επιστήμη με άρωμα γυναίκας.....	400
«Η ιπτάμενη σκάφη»	409
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 13η Ενότητα.....	417

ΕΝΟΤΗΤΑ 14: Πάσχα

Μεγάλη Πέμπτη – Σήμερα κρεμάται επί ξύλου	419
Μεγάλη Παρασκευή – Αι γενεαί πάσαι	421
Παιδικό Πάσχα	422
Το Μοιρολόι της Παναγίας	425
Διπλή γιορτή	430

ΕΝΟΤΗΤΑ 15: Κινηματογράφος – Θέατρο

Γράμμα στον Τσάρλι Τσάπλιν	433
Ποια ταινία να διαλέξουμε;	437
Μια σχολική παράσταση στο δάσος	452
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 15η Ενότητα.....	467

ΕΝΟΤΗΤΑ 16: Μουσεία

Στο μουσείο	469
Το άγαλμα που κρύωνε	472
Μουσείο Αφής	488
Ελληνικό Παιδικό Μουσείο	496
Πάμε... μουσεία;	501
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 16η Ενότητα.....	502

ΕΝΟΤΗΤΑ 17: Πόλεμος και ειρήνη

Ανατολή θανάτου – Ομορφίτα	504
Σκέψεις ενός παιδιού για τον πόλεμο	508
Όαση Ειρήνης	522
Συμμαχία ΣΤΑΜΑΤΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ	533
Επαναληπτικό Κριτήριο Αξιολόγησης στη 17η Ενότητα.....	536

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ.....	539
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	599

Ο Θαλασσοπόρος

Λίγα λόγια για το ποίημα

Στο ποίημα αυτό ένα μικρό αγόρι ονειρεύεται πως είναι ατρόμητος θαλασσοπόρος, που με το μεγάλο ιστιοφόρο του ταξιδεύει σε ολόκληρο τον κόσμο. Με τη φαντασία του η μικρή δεξαμενή του περιβολιού γίνεται ένας ωκεανός στον οποίο χύνονται οι μεγάλοι ποταμοί του κόσμου. Τον ωκεανό αυτό διασχίζει για να φτάσει σε μέρη μακρινά και εξωτικά, περνώντας απ' όλες τις ηπείρους και κάνοντας έτσι έναν νοερό γύρο της Γης. Στα ταξίδια του φαντάζεται να τον συντροφεύει το φεγγάρι, που διακρίνεται μέσα απ' την πυκνή φυλλωσιά του πλατανιού, ενώ κάθε γωνιά του περιβολιού γίνεται γι' αυτόν ένας νέος θαλάσσιος δρόμος, που τον ακολουθεί για να φτάσει σ' ένα καινούργιο μέρος. Και το νοερό ταξίδι συνεχίζεται..., ώπου ν' ακουστεί η φωνή της μητέρας του να τον καλεί για φαγητό.

➤ **Κύριο θέμα:** Το φανταστικό θαλασσινό ταξίδι ενός μικρού παιδιού σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η ποιήτρια

Η **Ρίτα Μπούμη-Παπά** (1906-1984) γεννήθηκε στη Σύρο. Ήταν σύζυγος του ποιητή Νίκου Παπά. Έζησε πολλά χρόνια στην Ιταλία, όπου σπούδασε φιλολογία και παιδαγωγική. Εκτός από την ποίηση, ασχολήθηκε με δημοσιογραφικές εργασίες και μεταφράσεις. Έργα της είναι τα εξής: *Οι σφυγμοί της σιγής μου*, Αθήνα, Δεκέμβρης 1944, *Η μαγική φλογέρα* (ποιήματα για παιδιά), *Ο γυάλινος πρίγκιπας και οι μεταμορφώσεις του κ.ά.*

Ενότητες του ποιήματος – Πλαγιότιτλοι

- **1η Ενότητα:** *Έχω ένα καράβι ... τ' άσπρο μου καράβι* (1η-4η στροφή).
Πλαγιότιτλος → Το όνειρο ενός μικρού αγοριού για μακρινά θαλασσινά ταξίδια
- **2η Ενότητα:** *Στην Ινδία ... για φαΐ η μαμά* (5η-9η στροφή).
Πλαγιότιτλος → Τα μέρη στα οποία ταξιδεύει νοερά το μικρό αγόρι

Πλαγιότιτλος είναι ο συμπληρωματικός τίτλος ενός τμήματος του κειμένου (ενότητας ή παραγράφου) που αποδίδει συνοπτικά το περιεχόμενό του.

Ερμηνεία λέξεων και φράσεων του ποιήματος

- **θαλασσοπόρος** (ουσ.): γενικά, αυτός που κάνει μακρινά θαλασσινά ταξίδια· ειδικότερα, η λέξη χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει ανθρώπους όπως ο Χριστόφορος Κολόμβος ή ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος, που στα μακρινά ταξίδια τους ανακάλυψαν νέες περιοχές της Γης.

- **θαλασσομάχος** (ουσ.): αυτός που παλεύει με τα κύματα της θάλασσας και κατ' επέκταση ο έμπειρος ναυτικός.
- **οι κάβοι** (ουσ. ο *κάβος*): τμήματα ξηράς που προεξέχουν μέσα στη θάλασσα, τα ψηλά και απόκρημνα ακρωτήρια. Επίσης, με την ίδια ονομασία είναι γνωστά τα πολύ χοντρά και ανθεκτικά σκοινιά με τα οποία δένονται στα λιμάνια τα πλοία.
- **τα πολυτρίχια** (ουσ. το *πολυτρίχι*): φυτά με φύλλα πολύ λεπτά και μακριά, που μοιάζουν με τρίχες.
- **Πίσω απ' του κισσού μας τη χλωρή κουρτίνα:** ο κισσός είναι ένα αναρριχητικό φυτό που με

τα φύλλα του καλύπτει μεγάλες επιφάνειες τοίχων, μοιάζοντας με καταπράσινη κουρτίνα.

- **έγια μόλα:** επιφώνημα στη ναυτική ορολογία που λέγεται για να δίνει τον ρυθμό σε κωπηλάτες. Γνωστή είναι η φράση *έγια μόλα, έγια λέσα* που σημαίνει «μία μπρος, μία πίσω».
- **βάζω πλώρη:** η *πλώρη* είναι το μπροστινό τμήμα του πλοίου, σε αντιδιαστολή με την *πρύμνη*, που είναι το πίσω μέρος του. Έτσι η φράση *βάζω πλώρη* σημαίνει «ξεκινώ για κάπου, κατευθύνομαι προς...».

Βασικές ερωτήσεις για την κατανόηση του ποιήματος

1. Πόσο μακριά ταξιδεύει ο θαλασσοπόρος; Πώς το καταλαβαίνετε;

Απάντηση

Ο θαλασσοπόρος ταξιδεύει σε μέρη πολύ μακρινά, κάνοντας νοερά τον γύρο του κόσμου. Αυτό το καταλαβαίνουμε από στίχους του ποιήματος που αναφέρονται γενικά στο μακρινό του ταξίδι (*Έχω ένα καράβι ... θάλασσες αφήνει, θάλασσες περνά – ταξιδεύω σχίζοντας πέλαγα*), αλλά και ειδικότερα στα διάφορα μέρη του κόσμου στα οποία ταξιδεύει ο θαλασσοπόρος (*Στην Ινδία, στο Βόλγα, στο Μισσισιπιπή τρέχει το καράβι μου – να η Αμερική – βάζω πλώρη για την Κίνα – Το Σουέζ, την Πόλη και τον Παναμά*).

2. Από ποια μέρη περνάει ο θαλασσοπόρος στο ταξίδι του; Τι είναι αυτά τα μέρη (κράτη, ποταμοί, ήπειροι κ.λπ.) και πού ακριβώς βρίσκεται το καθένα;

Απάντηση

Στο ταξίδι του ο θαλασσοπόρος του ποιήματος περνάει από την Ινδία, τον Βόλγα, τον Μισσισιπιπή, την Αμερική, την Κίνα, το Σουέζ, την Πόλη, τον Παναμά.

- Η **Ινδία** είναι ένα μεγάλο κράτος της νότιας Ασίας.
- Ο **Βόλγας** είναι μεγάλος ποταμός της ευρωπαϊκής Ρωσίας, ο μεγαλύτερος ποταμός της Ευρώπης, με μήκος 3.500 χλμ. περίπου.
- Ο **Μισσισιπιπής** είναι ένας από τους μεγαλύτερους ποταμούς του κόσμου και βρίσκεται στις ΗΠΑ.
- Η **Αμερική** είναι μία από τις πέντε ηπείρους του πλανήτη μας, μεταξύ του Ατλαντικού και του Ειρηνικού ωκεανού.
- Η **Κίνα** είναι ένα από τα μεγαλύτερα κράτη του κόσμου στην κεντροανατολική Ασία.

- Το **Σουέζ** είναι πόλη και λιμάνι στα βορειοανατολικά της Αιγύπτου, εκεί όπου αρχίζει η ομώνυμη διώρυγα, η *Διώρυγα του Σουέζ*, ένας τεχνητός υδάτινος δρόμος που συνδέει τη Μεσόγειο με την Ερυθρά Θάλασσα και κατ' επέκταση με τον Ινδικό ωκεανό.
- Η **Πόλη** είναι η γνωστή μας Κωνσταντινούπολη, παλιά πρωτεύουσα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και σήμερα μεγάλη πόλη και λιμάνι της ευρωπαϊκής Τουρκίας με το όνομα Ιστανμπούλ.
- Ο **Παναμάς** είναι κράτος της Κεντρικής Αμερικής. Είναι γνωστό κυρίως από την ομώνυμη διώρυγα, τη *Διώρυγα του Παναμά*, μια τεχνητή υδάτινη οδό, μήκους 81 χλμ. περίπου, που συνδέει τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό ωκεανό.

3. Το ταξίδι του θαλασσοπόρου είναι πραγματικό ή φανταστικό; Πώς το καταλαβαίνετε;

Απάντηση

Το ταξίδι του θαλασσοπόρου, που περιγράφεται στο ποίημα αυτό, **είναι φανταστικό**. Αυτό το καταλαβαίνουμε πρώτα από την τρίτη στροφή (*Στου περιβολιού μας τη δεξαμενή ... πέντε ποταμοί!*), όπου αναφέρεται ο τόπος στον οποίο γίνεται αυτό το ταξίδι και που δεν είναι άλλος από το περιβόλι του σπιτιού του «θαλασσοπόρου», και έπειτα από διάφορες φράσεις-εικόνες αυτού του χώρου στις επόμενες στροφές: *Το φεγγάρι μέσα απ' το πυκνό πλατάνι, Προς τα πολυτρίχια, Πίσω απ' του κισσού μας τη χλωρή κουρτίνα*. Επίσης και ο τελευταίος στίχος του ποιήματος (*ως να με φωνάξει για φαΐ η μαμά*) δείχνει ξεκάθαρα πως το ταξίδι που περιγράφεται στο ποίημα δεν είναι πραγματικό αλλά δημιούργημα της φαντασίας ενός μικρού παιδιού.

Εκφραστικοί τρόποι του ποιήματος

- **Μεταφορές**
 - ταξιδεύω σχίζοντας πέλαγα
 - Στου περιβολιού μας τη δεξαμενή, τα νερά τους σμίγουν πέντε ποταμοί!
 - του κισσού μας τη χλωρή κουρτίνα
- **Παρομοίωση**
τρέχει το καράβι μου, πάει αστραπή

Η **μεταφορά** είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο οι λέξεις που χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε μια έννοια δεν έχουν την πραγματική (κυριολεκτική) τους σημασία αλλά διαφορετική· π.χ. *ο χειμώνας της ζωής* (μεταφορά) αντί *τα γεράματα* (κυριολεξία).

Η **παρομοίωση** είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο, για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή πράγματος, το θεωρούμε όμοιο με κάποιο άλλο που έχει την ίδια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό· στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε (ή εννοούμε) συχνά τη λέξη *σαν*· π.χ. Αυτός βαδίζει αργά *σαν χελώνα*.

- **Προσωποποιήσεις**

- Γύρω περιμένουν στις ακτές οι κάβοι
- Το φεγγάρι ... συντροφιά μου κάνει.

- **Εικόνες**

- Το άσπρο καράβι με τα πανιά που διασχίζει τις θάλασσες.
- Το περιβόλι με τη δεξαμενή, το πυκνό πλατάνι, που μέσα από τη φυλλωσιά του φαίνεται το φεγγάρι, τα πολυτρίχια και τον κισσό.
- Οι κάβοι στις ακτές όπου αράζουν τα καράβια.

- **Κοσμητικά επίθετα**

- άσπρο (καράβι), πυκνό (πλατάνι), χλωρή (κουρτίνα)

Η **προσωποποίηση** είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο αποδίδουμε ανθρώπινα γνωρίσματα (ομιλία, σκέψεις, συναισθήματα) σε άψυχα πράγματα ή ζώα· π.χ. *Το απδόνι καλημέρισε την αυγή.*

Εικόνα είναι η παράσταση που σχηματίζεται στη σκέψη ή τη φαντασία μας για ένα πρόσωπο, τοπίο ή γεγονός με τον προφορικό ή τον γραπτό λόγο.

Κοσμητικά χαρακτηρίζονται τα **επίθετα** που «κοσμούν», στολίζουν, τον λόγο και κάνουν μια περιγραφή πιο ζωντανή και μια εικόνα πιο όμορφη και παραστατική· π.χ. η *γαλήνια*, *γαλάζια* θάλασσα.

Τεχνική του ποιήματος

Το ποίημα αυτό αποτελείται από εννέα δίστιχα, έχει δηλαδή εννέα στροφές, καθεμιά από τις οποίες έχει δύο στίχους.

- Ο **στίχος** είναι οξύτονος και παροξύτονος: στις «μονές» στροφές (1η, 3η, 5η, 7η, 9η) η τελευταία λέξη κάθε στίχου τονίζεται στη λήγουσα (οξύτονος στίχος), ενώ στις «ζυγές» στροφές (2η, 4η, 6η, 8η) η τελευταία λέξη κάθε στίχου τονίζεται στην παραλήγουσα (παροξύτονος στίχος). Η **ομοιοκαταληξία** είναι ζευγαρωτή (οι δύο στίχοι κάθε στροφής ομοιοκαταληκτούν: *πανιά – περνά, θαλασσομάχος – μονάχος* κ.λπ.).
- Η **γλώσσα** του ποιήματος είναι απλή δημοτική και το **ύφος** απλό, άμεσο, ζωηρό κι ευχάριστο.
- Η **αφήγηση** γίνεται στο α' πρόσωπο (*Έχω, ταξιδεύω, το καράβι μου, συντροφιά μου κάνει, βάζω πλώρη, να με φωνάξει*), πράγμα που δίνει αμεσότητα και παραστατικότητα στον λόγο.

Ομοιοκαταληξία είναι η επανάληψη της ίδιας κατάληξης στις συλλαβές των τελευταίων λέξεων δύο ή περισσότερων στίχων ενός ποιήματος.

Υπάρχουν αρκετά **είδη ομοιοκαταληξίας**, ανάλογα με το ποιος στίχος ομοιοκαταληκτεί με ποιον. Τα πιο συνηθισμένα από αυτά είναι:

- η **ζευγαρωτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο κ.λπ.
- η **πλεχτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τρίτο, ο δεύτερος με τον τέταρτο κ.λπ.
- η **σταυρωτή**, όπου ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τέταρτο και ο δεύτερος με τον τρίτο.

Τα ψάθινα καπέλα

Στο μάθημα αυτό
θα μιλήσουμε για: *την περιγραφή ενός αντικειμένου*

Λίγα λόγια για το κείμενο

Στο κείμενο αυτό η συγγραφέας αρχικά μιλάει για τις αναμνήσεις της από το παλιό της σπίτι, και γενικότερα από τα παιδικά της χρόνια, ενώ στη συνέχεια αναφέρεται κυρίως στο αυτοκίνητο του πατέρα της. Και, ενώ για το σπίτι και για άλλα πράγματα που σχετίζονται με τα περασμένα δε θυμάται και πολλά –όπως η ίδια παραδέχεται–, για το αυτοκίνητο αυτό μας δίνει αρκετές χαρακτηριστικές λεπτομέρειες: ποιο ήταν το όνομά του («Καραϊσκάκης»), πώς βγήκε το όνομα αυτό και ποια ήταν η εμφάνισή του. Επίσης μιλάει για συνήθειες των χρόνων εκείνων οι οποίες συνδέονταν άμεσα με την ύπαρξη αυτού του αυτοκινήτου.

- **Είδος κειμένου:** περιγραφή αντικειμένου
- **Κύριο θέμα:** Η παρουσίαση ενός παλιού αυτοκινήτου, που ήταν για τους ιδιοκτήτες του κάτι το ξεχωριστό.

Η συγγραφέας

Η **Μαργαρίτα Λυμπεράκη** (1919-2001) γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε νομικά, αλλά πολύ γρήγορα αφοσιώθηκε στη λογοτεχνία και τη ζωγραφική. Το μυθιστόρημά της *Τα ψάθινα καπέλα* (1946) είναι ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά κείμενα γύρω από την ψυχολογία της εφηβείας. Άλλα μυθιστορήματά της είναι *Τα δέντρα* (1945) και *Ο άλλος Αλέξανδρος* (1950), ενώ έγραψε και αρκετά θεατρικά έργα (*Οι Δαναΐδες*, *Ο άγιος πρίγκιπ*, *Το μουσικό κρεβάτι*, *Ο σπαραγμός* κ.ά.).

Ενότητες του κειμένου – Πλαγιότιτλοι

- **1η Ενότητα:** *Απ' το παλιό μας σπίτι ... κρυφά η μια από την άλλη.*
Πλαγιότιτλος → Τα λίγα πράγματα που θυμάται η συγγραφέας από το παλιό της σπίτι
- **2η Ενότητα:** *Με τον πατέρα ... εμφάνιση προκλητική.*
Πλαγιότιτλος → Η περιγραφή του «Καραϊσκάκη»

Ερμηνεία λέξεων και φράσεων του κειμένου

- **λαγωνικό** (ουσ.): σκύλος ειδικά εκπαιδευμένος για να κυνηγά, το κυνηγόσκυλο.
- **της σάλας** (ουσ. *η σάλα*): του χώρου του σπιτιού στον οποίο συνήθως υποδεχόμαστε και φιλοξενούμε τους επισκέπτες.
- **παμπάλαιο** (επίθ. *παμπάλαιος*, *-η*, *-ο*): πάρα πολύ παλιό.

- **οβίδα** (ουσ.): το βλήμα πυροβόλου όπλου, που έχει συνήθως σχήμα κυλινδρικό και στη μια άκρη καταλήγει σε κώνο.
- **πολυτέλεια** (ουσ.): κάτι που προσφέρει ευχαρίστηση και απαιτεί έξοδα, χωρίς να είναι απαραίτητο.
- **σαν φάτσα μούργικου σκύλου**: όπως η μούρη ενός μαντρόσκυλου, ενός μεγαλόσωμου σκύλου με άγριο παρουσιαστικό.
- **ουρά τσαλαπετεινού**: ο τσαλαπετεινός είναι ένα όμορφο πουλί, με πλούσιο φτέρωμα και ιδιαίτερα εντυπωσιακό λοφίο και κυρτή ουρά.
- **ανάκατα** (επίρρημα): ανακατεμένα, χωρίς καμιά σειρά και τάξη.
- **Κοντολογίς** (επίρρημα): με λίγα λόγια, εν συντομία.
- **προκλητική** (επίθ. προκλητικός, -ή, -ό): αυτή που προκαλεί, που κάνει εντύπωση.

Εμπλουτίζω το λεξιλόγιό μου

Λέξεις	Συνώνυμα	Αντώνυμα	Συγγενικά	Φράσεις
αληθινός	πραγματικός, γνήσιος	ψεύτικος, πλαστός	αλήθεια, αληθής, αληθώς	αληθινή ιστορία, αληθινό χρυσάφι, βγαίνω αληθινός
ανάκατα (επίρρ.)	ακατάστατα, άτακτα	τακτικά, συμμαζεμένα	ανακατώνω, ανακάτεμα, ανακατωσούρα	βάζω/ρίχνω κάτι ανάκατα
ανοιχτός	ακάλυπτος, ασκέπαστος	κλειστός, καλυμμένος	ανοίγω, ανοιχτήρι, άνοιξη	αφήνω κάτι ανοιχτό
θυμάμαι	—	ξεχνώ	θύμηση, θυμητικό	θυμάμαι κάτι/κάποιον, ό,τι θυμάται χαίρεται
κεντρικός	κομβικός	απόκεντρος	κέντρο, κεντρώος	κεντρικό σημείο/κατάστημα, κεντρική πλατεία
κοινός	συνηθισμένος	ασυνήθιστος, ξεχωριστός	κοινωνώ, κοινωνία, κοινότητα, κοινοτικός	κοινός νους/θνητός, κοινή λογική
κρυφά (επίρρ.)	μυστικά, αφανέρωτα	φανερά	κρύβω, κρυφτός, κρυψώνας	περνάω/κινούμαι/κάνω κάτι κρυφά
μοιάζω	—	διαφέρω	όμοιος, ομοιότητα	μοιάζω με κάποιον/κάτι
παμπάλαιος	παλαιότατος	νεότατος, ολοκαίνουργιος	παλιός, παλιώνω, παλαιότητα	παμπάλαιο ρούχο/σπίτι/κτίσμα

Για τους γονείς

Στον πίνακα αυτό περιέχονται κατ' αλφαβητική σειρά χαρακτηριστικές λέξεις του κειμένου και δίνονται συνώνυμα, αντώνυμα, συγγενικά τους (παράγωγα/ομόρριζα), καθώς και ορισμένες φράσεις με τις λέ-

Ξεις αυτές. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τον πίνακα προκειμένου το παιδί να εμπλουτίσει το λεξιλόγιό του και κατ' επέκταση να αναπτύξει τις γλωσσικές του δεξιότητες.

Βασικές ερωτήσεις για την κατανόηση του κειμένου

1. Ποια ήταν η σχέση των παιδιών με το αυτοκίνητο του πατέρα; Πώς ένιωθαν γι' αυτό; Από πού το καταλαβαίνετε;

Απάντηση

Τα παιδιά φαίνεται πως **είχαν ιδιαίτερη σχέση** με το αυτοκίνητο του πατέρα. **Το έβλεπαν σαν κάτι το ξεχωριστό**, ένιωθαν περηφάνια γι' αυτό και το αντιμετώπιζαν **σαν κάτι έμψυχο**, παρ' ότι στην πραγματικότητα δεν ήταν τίποτα περισσότερο από ένα απλό αντικείμενο. Αυτό φανερώνουν πρώτα το ότι **του είχαν δώσει κάποιο όνομα** και έπειτα οι φράσεις του κειμένου: *και μεις χαρήκαμε, γιατί το αυτοκίνητο του πατέρα δεν ήταν κοινό αυτοκίνητο και του άξιζε να έχει ένα όνομα – Κοντολογίς, ήταν ένα αυτοκίνητο με δικό του χαρακτήρα και εμφάνιση προκλητική.*

2. «Κοντολογίς, ήταν ένα αυτοκίνητο με δικό του χαρακτήρα και εμφάνιση προκλητική». Πώς καταλαβαίνετε τη φράση αυτή;

Απάντηση

Η φράση αυτή αποτελεί **ένα είδος συμπεράσματος** όλων όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω και χρησιμοποιείται ως επίλογος της περιγραφής του συγκεκριμένου αυτοκινήτου-αντικειμένου. Εδώ, λοιπόν, **το αυτοκίνητο φαίνεται να προσωποποιείται**, καθώς παρουσιάζεται να έχει «τον δικό του χαρακτήρα», να έχει δηλαδή κάποιες ιδιότητες και γνωρίσματα που το κάνουν κάτι το ιδιαίτερο, και ένα ξεχωριστό παρουσιαστικό που δημιουργεί μεγάλη εντύπωση.

Εκφραστικοί τρόποι του κειμένου

• Μεταφορά

ήταν ένα αυτοκίνητο με δικό του χαρακτήρα και εμφάνιση προκλητική

• Παρομοιώσεις

- ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο που 'μοιαζε με οβίδα
- με τη μηχανή του κομμένη μπροστά κατακόρυφα σαν φάτσα μούργικου σκύλου
- μύτη που θύμιζε ουρά τσαλαπετεινού

• Εικόνα

Η εμφάνιση του «Καραϊσκάκη» (παμπάλαιο αυτοκίνητο που έμοιαζε με οβίδα... Το χρώμα του ήταν καφέ ... κι εκεί στη μύτη υπήρχε ένα ξύλινο ντουλαπάκι).

Η **παρομοίωση** είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο, για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή πράγματος, το θεωρούμε όμοιο με κάποιο άλλο που έχει την ίδια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό· στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε (ή εννοούμε) συχνά τη λέξη *σαν*· π.χ. Αυτός βαδίζει αργά *σαν* χελώνα.

- **Κοσμητικά επίθετα**

παμπάλαιο (αυτοκίνητο), κεντρικό (δρόμο), κοινό (αυτοκίνητο), αληθινό (πετσί), μούργικου (σκύλου), προκλητική (εμφάνιση)

Θέμα παραγωγής γραπτού λόγου

➤ Περιγραφή αντικειμένου

Τι είναι η περιγραφή Γενικά, **περιγραφή** είναι η παρουσίαση με λόγια (γραπτά ή προφορικά) των χαρακτηριστικών κάποιου αντικειμένου, χώρου, τόπου, προσώπου κ.λπ. με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί κάποιος να σχηματίσει μια όσο το δυνατόν ακριβέστερη εικόνα γι' αυτά, χωρίς να τα έχει δει ο ίδιος. Πρόκειται, δηλαδή, για μια γραπτή ή προφορική **απεικόνιση – αναπαράσταση** κάποιων πραγμάτων.

Στην **περιγραφή αντικειμένων**, λοιπόν, που μας ενδιαφέρει εδώ, αυτός που περιγράφει προσπαθεί να αποδώσει όσο γίνεται πιο **ζωντανά και παραστατικά** ένα συγκεκριμένο πράγμα και ταυτόχρονα να μας μεταφέρει και να μοιραστεί μαζί μας την εντύπωση που του έκανε το πράγμα αυτό.

Σε κάθε περιγραφή υπάρχει:

- αυτός που περιγράφει κάτι (**υποκείμενο της περιγραφής**)
- αυτό που περιγράφεται (**αντικείμενο της περιγραφής**).

Πώς οργανώνουμε την περιγραφή αντικειμένου

Για να οργανώσουμε την περιγραφή ενός αντικειμένου:

- πρώτα **μελετάμε** προσεκτικά το **αντικείμενο** που θέλουμε να περιγράψουμε, καθώς και **τον χώρο** στον

οποίο αυτό βρίσκεται.

- στη συνέχεια, **προχωράμε από το γενικό στο ειδικό**: δίνουμε, δηλαδή, αρχικά μια **γενική εικόνα** (γενική εντύπωση) του αντικειμένου που θέλουμε να περιγράψουμε και μετά προχωράμε σε μια πιο αναλυτική παρουσίασή του, με βάση τις **λεπτομέρειες** που έχουμε συλλέξει γι' αυτό.

Οι λεπτομέρειες αναφέρονται με μια συγκεκριμένη σειρά: συνήθως από έξω προς τα μέσα ή από πάνω προς τα κάτω, από αριστερά προς τα δεξιά ή και αντίστροφα.

- τέλος, **αναφέρουμε** κάποιες δικές μας **σκέψεις** για το αντικείμενο αυτό, μεταξύ των οποίων είναι και τα **συναίσθημά** μας, πώς νιώθουμε για το συγκεκριμένο αντικείμενο.

Η περιγραφή οργανώνεται με άξονα τον **χώρο**.

Τι αναφέρουμε	Παράδειγμα
Ποιο είναι το αντικείμενο και πώς το λένε (αν έχει κάποιο όνομα) Πού βρίσκεται	Μια παλιά κασέλα στολίζει τη γωνία του σαλονιού μας, κοντά στο τζάκι.
Σε ποιον ανήκει	Η κασέλα αυτή ήταν της γιαγιάς μου.
Πώς είναι: α) Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά του (χρώμα, σχήμα, μέγεθος κ.λπ.) β) Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (βασικές λεπτομέρειες)	Η κασέλα είναι αρκετά μεγάλη και βαριά, φτιαγμένη από ξύλο καρυδιάς· το χρώμα της είναι σκούρο καφετί που σε κάποια σημεία της φαίνεται σχεδόν μαύρο, ενώ στηρίζεται πάνω σε τέσσερα μικρά ποδαράκια. Εκείνο όμως που μου έκανε πάντα τη μεγαλύτερη εντύπωση είναι τα σκαλίσματά της. Ολόκληρη η κασέλα είναι σκαλισμένη στο χέρι με διάφορες σκηνές κυνηγιού. Μάλιστα στο καπάκι της κασέλας υπάρχει μια πολύ όμορφη παράσταση με κοπέλες με παραδοσιακές φορεσιές και σταμνιά στο κεφάλι.
Ποια είναι η χρήση του – λειτουργία και χρησιμότητά του	Στην κασέλα αυτή η μητέρα μου φυλάει παλιές φωτογραφίες και κάτι παλιά κεντήματα της γιαγιάς.
Ποια είναι η ιστορία του (προέλευση, καταγωγή)	Ήταν προίκα της γιαγιάς από τη μητέρα της, την προγιαγιά μου.
Πώς αποκτήθηκε	Όταν πέθανε η γιαγιά, οι γονείς μου πήραν την κασέλα στο σπίτι μας.
Κάποια περιστατικά που σχετίζονται με αυτό	Πιο μικρός, κρυβόμουν μέσα σ' αυτήν, όποτε παίζαμε κρυφτό με τον αδερφό μου.
Σκέψεις και συναισθήματα γι' αυτό	Για μένα είναι ένα κομμάτι της οικογενειακής μας ιστορίας, ένα αντικείμενο με μεγάλη αξία.

Γλωσσικά στοιχεία της περιγραφής

Σε μια περιγραφή χρησιμοποιούμε συνήθως:

- **χαρακτηριστικά επίθετα** και **γενικά επιθετικούς προσδιορισμούς** κάθε είδους (π.χ. μετοχές) που θα μας βοηθήσουν

να αποδώσουμε με ακρίβεια και σαφήνεια την εικόνα του πράγματος που θέλουμε να περιγράψουμε (π.χ. *Είναι ένα παλιό, πολύχρωμο χαλί, ξεφτισμένο στις άκρες*).

- **τοπικούς προσδιορισμούς** (επιρρήματα, φράσεις με προθέσεις κ.λπ. που δηλώνουν τόπο), αφού η περιγραφή σχετίζεται με τον χώρο (π.χ. **Στο κέντρο του** υπάρχει μια παράσταση κυνηγιού και **γύρω γύρω** γεωμετρικά σχέδια).
- **ρήματα συνήθως σε χρόνο ενεστώτα**. Μπορεί όμως να χρησιμοποιήσουμε και παρελθοντικούς χρόνους (παρετατικό, αόριστο, υπερσυντέλικο) αν το αντικείμενο που περιγράφουμε δεν υπάρχει πια.

Για τους γονείς

Η περιγραφή είναι ένα από τα πιο σημαντικά θέματα παραγωγής γραπτού λόγου, που περιλαμβάνει διάφορα «είδη» – έχουμε, π.χ., την περιγραφή προσώπου, κτιρίου, έργου τέχνης, χώρου κ.λπ. Γι' αυτό εξηγήστε πρώτα στο παιδί **τι είναι γενικά η περιγραφή** και ποια **γλωσσικά στοιχεία** χρησιμοποιούμε σ' αυτή και στη συνέχεια ασχοληθείτε με το συγκεκριμένο είδος περιγραφής που εξετάζεται εδώ, βασιζόμενοι στον πίνακα της σελ. 21. Για την εμπέδωση του θέματος, προτρέψτε το παιδί να ασχοληθεί με τις ασκήσεις 1, 2, 3 και 4 στις σελ. 9-10 του Βιβλίου του Μαθητή.

Απαντήσεις στις ασκήσεις του Βιβλίου του Μαθητή (σελ. 9-10)

1. Βρείτε όσες πληροφορίες μάς δίνει το μέρος του κειμένου που περιγράφει τον «Καραϊσκάκη», το παλιό αυτοκίνητο, και γράψτε τις στον πίνακα:

Απάντηση

χρώμα	καφέ ή γκριζο ή ίσως και χακί
σχήμα	έμοιαζε με οβίδα
εσωτερικές λεπτομέρειες	από μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσί αληθινό – στη μύτη υπήρχε ένα ξύλινο ντουλαπάκι
εξωτερικές λεπτομέρειες	ήταν ψηλό, εντελώς ανοιχτό και δίχως κουκούλα, με τη μηχανή του κομμένη μπροστά κατακόρυφα σαν φάτσα μούργικου σκύλου – πίσω κατέληγε σε μύτη που θύμιζε ουρά τσαλαπετεινού

2. Δείτε τη σειρά με την οποία η συγγραφέας παρουσιάζει τα στοιχεία της περιγραφής. Πρώτα αναφέρει αυτό που περιγράφεται: «ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο...».

➤ **Στη συνέχεια αναφέρονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ποια είναι αυτά;**

Απάντηση

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου αυτοκινήτου είναι το **σχήμα** του (που 'μοιαζε με οβίδα), το **όνομά** του (Καραϊσκάκης), το **χρώμα** του (ήταν καφέ ή γκριζο ή ίσως και χακί), η **εμφάνισή** του –πώς ήταν– αφενός εσωτερικά (από μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσί αληθινό) και αφετέρου εξωτερικά (ήταν ψηλό, εντελώς ανοιχτό και δίχως κουκούλα ... υπήρχε ένα ξύλινο ντουλαπάκι...).

- Πώς προχωράει μετά η περιγραφή, από το μέσα μέρος προς το έξω ή από το έξω μέρος προς το μέσα;

Απάντηση

Η περιγραφή του αυτοκινήτου προχωράει **από το μέσα μέρος προς το έξω** (από μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσί αληθινό – ήταν ψηλό, εντελώς ανοιχτό...).

- Στο εξωτερικό του αυτοκινήτου, ποιο μέρος περιγράφεται πρώτα και ποιο μετά;

Απάντηση

Στο εξωτερικό του αυτοκινήτου, αφού δίνεται η γενική εντύπωση (ήταν ψηλό, εντελώς ανοιχτό και δίκως κουκούλα), περιγράφεται **πρώτα το μπροστινό μέρος** του, η μηχανή (με τη μηχανή του κομμένη μπροστά κατακόρυφα σαν φάτσα μούργικου σκύλου), **και μετά το πίσω μέρος** του (πίσω κατέληγε σε μύτη που θύμιζε ουρά τσαλαπετεινού...).

3. Η συγγραφέας μάς δίνει και τις δικές της εντυπώσεις από το αυτοκίνητο [...]. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με τα σχόλια που κάνει η συγγραφέας:

Απάντηση

μέρη αυτοκινήτου	σχόλια
από μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσί αληθινό	μια πολυτέλεια που ερχόταν σε αντίθεση με το σύνολο
η μηχανή του ήταν κομμένη μπροστά κατακόρυφα	σαν φάτσα μούργικου σκύλου
πίσω κατέληγε σε μύτη	που θύμιζε ουρά τσαλαπετεινού
στη μύτη υπήρχε ένα ξύλινο ντουλαπάκι	όπου πετούσαμε τα κοστούμια του μπάνιου, τα ψαρικά, κι ό,τι άλλο, ανάκατα

4. Είδατε σε μια βιτρίνα το ποδήλατο των ονείρων σας. Ένας συγγενής σας θέλει να σας το αγοράσει. Γράψτε ένα σύντομο γράμμα για να του το περιγράψετε ακριβώς.

Απάντηση

Αγαπημένε μου παππού,

Σου γράφω το γράμμα αυτό επειδή μου είχες υποσχεθεί πως θα μου έκανες δώρο για τα γενέθλιά μου ένα ποδήλατο και μου είχες πει να ψάξω να βρω κάποιο που να μου αρέσει. Λοιπόν, το βρήκα!

- Η γενική εντύπωση που δίνει { Σ' ένα κατάστημα κοντά στο σπίτι μας είδα στη βιτρίνα το ποδήλατο των ονείρων μου. Είναι ένα ποδήλατο βουνού, από αυτά που δεν είναι πολύ ψηλά και με μεγάλες ρόδες.
- Η εξωτερική του περιγραφή – κάποιο { Οι ρόδες του έχουν λάστιχα τόσο χοντρά, που μοιάζουν με αυτά που έχουν τα μηχανάκια. Όσο για τον σκελετό του, είναι πολύ γερός, μεταλλικός όλος, σ' ένα έντονο μπλε χρώμα. Και στα δύο φτερά, στο μπροστινό και στο πίσω, έχει δύο οριζόντιες λωρίδες σε ασημί

ιδιαίτερο χαρακτηριστικό

χρώμα, που ταιριάζει πολύ με το μπλε. Το τιμόνι του είναι κανονικό, με ίσιες λαβές, τυλιγμένες με δέρμα, ενώ έχει κι ένα μεταλλικό κουδούνι. Ακόμα έχει και φώτα, μπροστά και πίσω, κι έτσι μπορώ να το οδηγώ και το βράδυ.

• Σχόλια και συναισθήματα

Αλήθεια σου λέω, παππού, είναι ένα καταπληκτικό ποδήλατο, το πιο ωραίο απ' όλα όσα έχω δει ως τώρα. Μ' αυτό, να δεις, όταν θα έρχομαι στο χωριό, θα μπορώ να πηγαίνω παντού με τους φίλους μου, ακόμα και στο ποτάμι για ψάρεμα ή στην παραλία για μπάνιο. Θα με κάνεις, λοιπόν, πολύ ευτυχισμένο αν μου το πάρεις.

Με πολλή αγάπη,
ο Γιωργάκης σου!

Για τους γονείς

Υπενθυμίστε στο παιδί ότι, όταν γράφουμε ένα γράμμα σε κάποιον, γράφουμε πάντα:

- στην αρχή την **προσφώνηση**, στο πάνω αριστερό μέρος, με την οποία απευθυνόμαστε στο πρόσωπο που στέλνουμε το γράμμα. Αν το πρόσωπο αυτό είναι φιλικό ή συγγενικό, η προσφώνηση είναι κι αυτή φιλική, οικεία (π.χ. *Αγαπημένε μου παππού, Καλέ μου φίλε κ.λπ.*), ενώ, αν απευθυνόμαστε σε κάποιο άγνωστο ή ανώτερό μας πρόσωπο, η προσφώνηση είναι τυπική, επίσημη (π.χ. *Κύριε/Κυρία...*).
- στο τέλος την **αποφώνηση** (χαιρετισμός), στο κάτω δεξιό μέρος, με την οποία «κλείνουμε» το γράμμα μας. Αυτή είναι επίσης ανάλογη με το πρόσωπο στο οποίο απευθυνόμαστε: είναι δηλαδή άλλοτε φιλική (π.χ. *Σε φιλώ, Με πολλή αγάπη κ.λπ.*) και άλλοτε τυπική, επίσημη (π.χ. *Με εκτίμηση*).

5. Ο υπολογιστής «θύμωσε» και αρνείται να γράψει δύο ίδια γράμματα στη σειρά. Βρείτε ποιες λέξεις χρειάζονται διόρθωση.

Απάντηση

Το προηγούμενο **Σάββατο** έφτασε στο σπίτι μας ένα **γράμμα** από τον **παππού** μου που μένει μόνιμα λίγο έξω από τη **Θεσσαλονίκη**. Μας καλούσε να περάσουμε οικογενειακώς λίγες ημέρες μαζί του και να απολαύσουμε τις τελευταίες ηλιόλουστες μέρες δίπλα στη **θάλασσα**. Πώς θα μπορούσαμε να **απορρίψουμε** μια τέτοια πρόταση, ένα **διάλειμμα** ξεγνοιασιάς σε καθαρό **περιβάλλον**; Αποφασίσαμε να ταξιδέψουμε με το τρένο για να χαρούμε τη διαδρομή και **συνεννοηθήκαμε** μαζί του για τις τελευταίες λεπτομέρειες.

Την επόμενη μέρα, φτάσαμε από νωρίς στον σταθμό και περιμέναμε την αναχώρηση της αμαξοστοιχίας. Όταν ανεβήκαμε στο τρένο, διαπιστώσαμε ότι οι θέσεις μας ήταν **κατειλημμένες**, αλλά ευτυχώς το πρόβλημα λύθηκε εύκολα. Σε λίγο τα μεγάφωνα έκαναν **έκκληση** να απομακρυνθούν όλοι από την άκρη της αποβάθρας, γιατί το τρένο ήταν έτοιμο να ξεκινήσει.

■ ■ Κριτήριο Αξιολόγησης* ■ ■

1. Στη σελ. 21 του Βιβλίου του Μαθητή υπάρχει ένας επαναληπτικός πίνακας σχετικά με το «Πώς περιγράφουμε ένα πράγμα». Με βάση τον πίνακα αυτό, να σχολιάσετε αν η συγγραφέας του κειμένου της σελ. 8 του Βιβλίου του Μαθητή έχει συμπεριλάβει στην περιγραφή του αυτοκινήτου όλα τα στοιχεία που αναφέρονται στον συγκεκριμένο πίνακα.

2. Ακολουθώντας τις «συμβουλές» του Βιβλίου του Μαθητή για την περιγραφή ενός πράγματος (βλ. σελ. 21 του Βιβλίου του Μαθητή), να περιγράψετε κι εσείς κάποιο αντικείμενο του σπιτιού σας που σας κάνει ξεχωριστή εντύπωση – ίσως κάποιο παλαιικό αντικείμενο, μια αντίκα (π.χ. μια παλιά εικόνα, έναν πίνακα ζωγραφικής, μια κασέλα, ένα ρολόι τοίχου, μια λάμπα πετρελαίου κ.ά.).

3. Να βρείτε ποιες από τις παρακάτω λέξεις γράφονται με δύο όμοια σύμφωνα και να τις διορθώσετε.

• με κκ	κουκίδα, κόκορας, λάκος, σάκος, κόκαλο, εκκλησία, ξωκλήσι, εκίνηση, κούκος, κόκος, κόκινος, κοκίτης.
• με λλ	αλαγή, βούλα, μέλον, συλαμβάνω, τρελός, έλειψη, έλεος, κολάρο, γαλικά, πολλαπλασιάζω, μίλι, μαλί, φυλή, φύλο (δέντρου).
• με μμ	μαμά, κόμα, καμιά, κλάμα, στέμα, στρέμα, συμαθητής, ψέμα, έμονος, γραμή, άναμα, θέμα, κλαμένος, θλιμένος, χαμένος, δεμένος, καλυμένος, βαμένος.
• με νν	γενώ, γενιά, γένα, γεναίος, ενιά, ενιακόσια, ένατος, ένοια, κολόνα, κανέλα, σύνεφο, συνάμα, συνυφάδα, συνενόηση, συνένωση.
• με ππ	παπάς, παπούς, ιπότης, ιπικό, καπέλο, σούπα, κάπα, Φίλιπος.
• με ρρ	απορώ, απορέω, επηρεάζω, επιροή, επίρημα, άρωμα, άρωστος, ξαναρίχνω, απορίχνω, θάρος, βάρος, ισοροπώ.
• με σσ	γλώσα, κλώσα, αλυσίδα, μέλισα, βασίλισσα, λύση, λύσα, περισσότερος, κάσα, σουσάμι, σύσωμος, κισός, κολοσός, νεοσός, Κνωσός.
• με ττ	πακέτο, κουφέτο, κύταρο, περιτός, καρότο, μπισκότο, ελάτωμα, ήτα (η αποτυχία), ήτα (το γράμμα του αλφάβητου), κότα, Ατική, Τιτανικός, Υμητός.

* Οι απαντήσεις στο Κριτήριο Αξιολόγησης δίνονται στο τέλος του βιβλίου.